

LAIMUTĖ BALUODĖ

LITUANIZMAI LATVIŲ LIMNONIMIJOJE

Latvijos TSR MA A. Upyčio Kalbos ir literatūros instituto limnonimų (ežerų vardyno) kartotekoje šiuo metu užregistruota apie 4200 ežerų vardų (su variantais ir pasikartojančiais vardais – apie 6800). Dauguma jų (apie 3800) – tai ežerų vardai, kurių etimologinės šaknys slypi pačioje latvių kalboje arba baltų genčių, kadaise gyvenusių dabartinėje Latvijos teritorijoje, kalbose. Limnonimų, kilusiu iš kitų kalbų, palyginti nedaug – apie 5 % visų Latvijos ežerų vardų. Smulkiau sugrupuojant šiuos kitakilmius ežerų vardus, į pirmąją vietą iškyla slavišką etimologiją turintys limnonimai, kurių užregistruota apie 160 (250)¹ (Balode 1987, 12–20). Darybos požiūriu finougrų kilmės limnonimais galėtume laikyti apie 45 (105) ežerų vardus. Be abejo, genetiškai su estų, suomių, lybių kalbomis siejamų ežerų vardų yra daug daugiau, tačiau čia turima omenyje tik tie limnonimai, kurie yra tiesiogiai (be latvių kalbos apeliatyvinių tarpininkų) padaryti iš finougrų kalbų leksemų. Su germanų kalbomis (konkrečiai – vokiečių kalba ir jos tarmėmis) susietų hidronimų yra daug, tačiau germanizmų tikraja topodarybine prasme vos keletas².

Latvių limnonimų, kurie vienaip ar kitaip susiję su lietuvių kalba, konstatuota apie 50 (90), tačiau toli gražu ne visus juos galima vadinti lituanizmais. Tik tie ežerų vardai, kurie padaryti iš lietuvių kalbos apeliatyvų, gali būti laikomi skoliniais iš lietuvių kalbos. Tokių limnonimų-lituanizmų nedaug – 11 (23) pavadinimų:

*Ārlaks*² Lvv I 42 (|| *Arlaka ezers* G) Raudoje < (?) **Erloks* : (?) liet. érlos ‘šienaujamos pievos’. Plg. liet. *Ērla* u, pr. *Arle* Apr 11, *Erling* Apr. 34 ir kt. (EŽ 100).

Ašera ezers G (|| *Ašarainis* E II 168) Kraslavoje³ : liet. *ešerjys* (dial. *ašerjys*) LKŽ II 1164. Latvių tarmėse forma *ašars* ‘ešerys’ užregistruota tik Latvijos vakarinėje dalyje, Lietuvos pasienyje – Rucavoje (Laumane 1973, 72). Plg. || *Ašaru ezers* G – tai kilmininkinis pavadinimas, padarytas iš oikonimo *Ašari* k (Ten pat, E II 168), kuris savo ruožtu galėtų būti irgi lietuviškos kilmės arba atsiradęs vėliau iš minėtojo ežero vardo *Ašarainis*.

¹ Čia ir toliau skaičius skliaustuose nurodo ežerų vardų kiekį, išskaitant variantus ir pasikartojančius vardus. Be abejo, statistinių duomenų nereikėtų absolutiinti – papildžius medžiagą iš kitų šaltinių, šie skaičiai gali pakisti, tačiau jie atspindi atskirų etimologinių grupių proporcijas.

² Apie skolintus hidronimus lietuvių kalboje žr. Vanagas 1981, 124–126.

³ Tradiciškai hidroobjekto lokalizacija nurodoma pagal buvusio valsčiaus pavadinimą.

Bevorža ezers G Andrupenėje < *Bevordis : liet. *bevařdis* LKŽ I 790. Plg. liet. *Bevařdis* ež EŽ 63.

Esis E II 184 (|| *Eša ezers* E II 184) || (*J)ešs* E II 181 || *Ješa ezers* Pag. apr. 586) *Bukmuižoje* (= Andrupenėje) : (?) liet. *esys* 'asys' LKŽ II 1154. Taip etimologizuoja (su „?“) ir J. Endzelynas : *esiai* 'Kannenkraut' (Endzelin 1934, 142).

Gīla ezers E II 8 (|| *Gīlu ezers* Pag. apr. 272) Asytėje : (?) liet. *gylē* 'giluma, gilioji ežero ar upės vieta' LKŽ III 298. Plg. ir liet. avd. *Gyljys* LPŽ I 666, liet. hidronimas *Gylē* u, *Gyliōkas* ež, *Gylupjys* u EŽ 115.

Kulis E II 166 (|| *Kulu ezers* G) Skaistoje : liet. *kulys* 'jlanka, iškyšulys, užsisukimas, vingis; kampus, kraštas, gabalas' LKŽ VI 836. Plg. liet. *Kulys* ež EŽ 170, su kuriuo analizuojamajį limnonimą lygina (su „?“) ir J. Endzelynas (Lvv II 168). Plg. ir lat. *kulis* 'pl. das Gesindel, Krethi und Plethi' ME II 306, tačiau ši leksema hidronimo motyvacijai neatrodo tinkama. J. Endzelynas analizuojamajį limnonimą priskiria prie hidronimų, neturinčių produktyvios priesagos (Endzelin 1934, 143).

Kumpotis p (|| *Kumpota ezers* G || *Kumpotu ezers* Pag. apr. 530 || *Kumpoču ezers* G) Kurcume. Plg. „*Kumpoce*“⁴ u Laucesos deš. intakas Konv XII 22535 = ? liet. *Kumpotė* u Zarasuose : liet. *kumpsti* LKŽ VI 880. Plg. ir kitus liet. hidronimus *Kūmpė* ež, *Kumpōnas* u, *Kumpuōtė* ež, *Kumpuōlis* ež EŽ 171. Bet plg. ir lat. *kūmpt* 'krumm werden' ME II 312, *kūmps* 'krumm', *kumpis* I 'der Bucklige, Krumme' ME II 312 bei kitus šios šaknies vietovardžius Kurcume – „*Kumpin*“ vs U V 293, *Kumpiniški* vs E II 51. Latviška analizuojamojo limnonimo kilmė abejotina dar ir dėl nebūdingos priesagos *-ot-*.

Kesis + ež Lvv II 210 Vilcėje : (?) liet. *kēsas* 'kemsas, kupstas' LKŽ V 633 (nors fonetiniu atžvilgiu kelia abejoniu). Plg. liet. *Kēsė* u, *Kesautis* u, *Kesauté* u, kuriuos A. Vanagas įtaria išsirutuliojus (kad ir nedėsnigai) iš **Kēsė*, **Kēsautis* EŽ 154. Plg. dar lat. *kesis* II 'ein Einhauer' ME II 371, *kesis* III 'die Kratzbürste' ten pat, tačiau šios leksemos semantiniu atžvilgiu mažiau tinkamos hidronimų motyvacijai. Plg. ir lat. avd. *Kesis* (Staltmane 1981, 163).

Samanka U V 293 (|| *Samankas ezers* G) Kurcume = liet. *Samānis* Lietuvos TSR teritorijoje : liet. *sāmana* LKŽ XII 88. Paraleliniai pavadinimai *Samānu ezers* Konv. X 18968 || *Samāku ezers* Pag. apr. 530 padaryti iš oikonimo lat. *Samāni* k=liet. *Samāniak* k Zarasų raj. Ladms 271. Plg. kitus šios šaknies liet. hidronimus: *Samānė* ež, *Samānius* ež, *Samanūpis* EŽ 289.

Žalva U V 278 kor (|| *Zalva* U V 278 kor) + ež Asarėje : liet. *žalvas*. Plg. liet. *Zálvas* ež, *Zálvė* u, ež, *Zalvys* ež, kurie laikytini sėlių hidronimais EŽ 392 (taip ir Būga RR III 278), liet. *Žalvė* u EŽ 397. Cia paminėtinės ir kito ežero oikoniminės kilmės vardas *Zalvas ezers* 1962 (|| *Zalves ezers* Pag. apr. 558 || *Zalvu ezers*) Agluonoje (= Kapiniuose, Silajaniuose) : *Zálva*² k Agluonoje 1962, kuris sayo ruožtu, matyt, taip pat kileę iš minėtojo lietuvių (sėlių) būvardžio.

Žirgas ezers G Lyksnoje : liet. *žirgas*.¹ Paraleliniai pavadinimai *Zirgežers* Pag. a pr. 562 || *Zirgu ezers* G : lat. *ziῆgs* 'der Pferd' ME IV 726. Plg. liet. hidronimus *Žīrgupė* u, *Žīrgupis* ir kt. EŽ 403.

⁴ Nepatikrintos, abejotinos toponimų formos, paimitos dažniausiai iš rašytinių šaltinių, pa- liekamos kabutėse.

Be šių limnonimų – tikrujų lituanizmų – su lietuvių kalba susiję ir tokie latvių ezerų vardai, kurie kilę iš latvių kalbos apeliatyvų – lituanizmų, pvz.⁵:

Daģu ezers G Bebrenėje : lat. *dağis* (turbūt lituanizmas) ME I 430 = *dadzis* ‘die Klette, lanzettblättrige Kratzdiste (cirsium lanceolatum)’ ME I 429. Bet plg. ir oikonimą *Daği* vs (Ten pat, E II 49) bei lat. avd. *Dağis* (Staltmanė 1981, 141), todėl labai galimas dalykas, kad analizuojamas limnonimas padarytas iš oikonomo arba asmenvardžio.

„*Kraipe*“ E I 106 Lielstraupėje: (?) lat. *kraipit* ‘verzichen, krümmen’ (užregistruota Mežuotnėje, Elėjoje, t. y. Lietuvos pasienyje – tačiau nesutampa su ežero lokalizacija) ME II 256; taip etimologizuojama su „?“ ir J. Endzelynas (Endzelin 1934, 143).

Liñgis Lvv II 310 || *Liñgu ezers* G) Burtniekuose : lat. *liñgāt* I, *linguōt* ‘schleudern’ ME II 472, *liñgāt* II, *linguōt* ‘sich wiegen, schweben; wackeln’, kurį J. Endzelynas kildina arba iš kuršių, arba lietuvių kalbos (Ten pat). Šiuo atveju limnonimo lietuviška kilmė labai abejotina. Plg. semantiškai artimą *Liñga* ež Nuogalėje E II 118 : *liñga* ‘die Schleuder; Schlinge, der Umweg, die Brandung’, kuris tikriausiai yra finougrų kilmės (lyb. *liñga*, est. *liñg* ‘schleuder’) ME II 471. Apie šią šaknį toponimuose dar žr. Dambe 1963, 251; Rudzīte 1968, 186; Duridanov 1969, 44; 1976, 40–41 ir kt. Plg. ir liet. *Lingis* ež, kurį A. Vanagas sieja su liet. *lingē* ‘vingis’ LKŽ VII 526, *lēngē* ‘lenkė; klonis, slénis, loma, dauba, duobė’ LKŽ VII 330 (EŽ 192). J. Endzelynas taip pat nagrinėjamąjį limnonimą lygina su liet. vietovardžiais *Lingē* k, *Lingēnai* k Lvv II 310.

*Tēviški*² 1960 (|| *Tēvišku ezers* Konv. III 5034) Demenėje (= Silenėje) : lat. *tēviški*, *tēviška* I ‘vecsaimnieka daļa (senojo šeimininko dalis)’; 2. ‘das Vaterland, der Geburtsort’, kurį J. Endzelynas laiko lituanizmu ME IV 177.

Nemaža dalis latvių limnonimų yra kilusi iš kitų latvių toponimų, tarp jų ir tokiai, kurie savo ruožtu yra laikytini lituanizmais, pvz.:

– iš **kitų hidronimų**:

Kekavas (dzirnavu) ezers Pag. apr. 20 Duolėje : *Kekava* u Dauguvos intakas E I 115. Plg. ir oikonimus *Kekava* ap p, *Kekavas muiža* dv E I 38. K. Būga išreiškia prielaidą, kad šie latvių vietovardžiai yra lietuviškos kilmės (Būga RR III 624). Plg. liet. *Kekupys*, nors šio potamonimo (upėvardžio) kilmė néra visiškai aiški EŽ 151. Plg. dar liet. *Kekuvā* vs ir pr. *Keckowa* ež Lvv II 203.

Skirnas ezers U V 285 (|| *Škirnas*² ezers 1960) Demenėje : *Skirna* u Kurcumė U V 293. Plg. ir „*Skirna*“ vs E II 50 Demenėje. Bet plg. ir *Skirnas* ež Smalvose (tas pats ežeras?), kurį A. Vanagas lygina su liet. *Skeřně* u EŽ 304. Šie lietuvių hidronimai, galimas dalykas, padaryti iš šaknies *sker-*, *skir-* : *skeryčioti*, *skerlötí*, *skerlā* (smulkiau žr. EŽ 303), liet. *skirti* (EŽ 304).

Šuņas ezers Konv. III 4792 (|| *Šuņa ezers* E II 170 || *Šuñezers* 1962) Lyksnoje : *Šuņa* u Dauguvos intakas prie Daugpilio p. Negalima kategoriskai atesti ir galimo ryšio su liet. *šuõ*. Plg. tos pačios semantikos hidronimus liet. *Šunija* u, *Šunykštà* u, *Šunupis* u EŽ 336, pr. *Suna* u, *Sune* ež Apr. 176.

⁵ Dėl straipsnio apimties apsiribojama tik pavyzdžiai.

– iš oikonimų – lituanizmų:

Bedušu ezers G (|| *Beduša ezers* G) Silenėje : *Beduši* vs E II 49, kurį J. Endzelynas sieja (su „?“) su liet. *bedūšiai* (Lvv I 94) <*bedūšis* LKŽ I 712.

„*Kaitras ezers*“ Lvv II 6 Asūnėje : *Kaitra k* (Ten pat, E II 164) <liet. *kaitrā* LKŽ V 82 (taip su „?“ lygina ir J. Endzelynas – Lvv II 6).

Mindaugas ezers Pag. apr. 583 Barkavoje : *Mindāuga²* vs (Ten pat, E II 183) <liet. avd. *Mindaugas*, todėl negalima paneigti ir asmenvardinės limnonimo kilmės galimybės. J. Endzelynas šios šaknies latvių vietovardžius gretina su liet. *Mindaugē k*, *Mindaugiškai k* (Lvv II 439). K. Būga taip pat šių latvių toponimų lietuviškumu neabejoja (Būga RR III 624).

Pilveļu ezers Konv. XIX 37086 Ružinoje : *Pilvelis²* || *Pilveļi²* k (Ten pat, E II 186 kor.) <liet. *pīlvas* (dem. *pilvēlis*) LKŽ IX 1025 arba <liet. *pīlvē* ‘dumbblas, dumblynē’ LKŽ IX 1027. Su pastaruoju liet. apeliatyvu siejami ir liet. hidronimai *Pīlvē u*, *Pīlvīja + u*, *Pīlvīnas ež*, *Pīlvis ež*, *Pīlvīgnis ež* (EŽ 259). Plg. ir pr.–jot. *Pīlwag*, *Pīlwung ež* (Leyding 1959, 44, 60), *Pīlwin ež*, *Pīlwen u* Apr. 123. V. Dambē analizuojamajį limnonimą sieja su lat. šaknimis *bal(i)-*, *pal(i)-* su šlapios vietas reikšme (Dambe 1972, 142).

Smelines ezers G (|| *Smeļīnes ezers* G || *Smelina ezers* G || *Smelinskas ezers* U V 293 || *Smeliņu ezers* Konv. X 18969) Kurcume : *Smelīne* ap 1970 = *Smēlīnē* k Ladms 284 <liet. *smēlīnē* ‘smēlio dirva, laukas, žemė’, LKŽ XIII 153, *smēlis*, *smēlys* (Ten pat). Plg. liet. *Smēlīnē ež* Smalvose EŽ 308=(?) ež Kurcume.

Šešku ezers 1963 (|| *Šešku ezers* G) Škiaunėje : *Šeški k* p || *Šeški* ap 1942 <liet. *šeškas*. Plg. šios šaknies liet. potamonimus : *Šeškinē u*, *Šeškynē u*, *Šeškinis u*, *Šeškūpē u*, *Šeškupis u*, *Šeškupījs u* EŽ 329.

Špaku ezers 1975 Silajaniuose : *Špaki k* (Ten pat, E II 187) <(?) liet. *špōkas*.

Urvu ezers Pag. apr. 501 (|| *Urvas ezeriņš* 1960) Elkšniuose: *Urvas* vs (Ten pat, E II 58) <liet. *uřvas*. Galimas dalykas, kad ežero vardas padarytas tiesiog iš liet. apeliatyvo (tokiai hipotezei nepriestarauja ir apeliatyvo semantika). Plg. liet. *Urvenā* u EŽ 355. Bet plg. ir lat. *urva* I ‘eine Vorrichtung zum Anbinden von Kühen – ein hölzerner Pflock’ ME IV 308 arba *uřva* II ‘Schimpfname für ein Schwein’ (Ten pat).

Užregistruota keletas latvių limnonimų, padarytų iš lietuvių asmenvardžių, pvz. :

Jonuža ezeriņš Lvv I 391 Neretoje : liet. avd. *Jonušis*, *Jonušys* LPŽ I 844.

Petrāusku² ezers 1956 Kaunatoje : liet. avd. *Petrāuskas* LKil.

Rimšas² ezers 1962 Medniuose : liet. avd. *Rimša* LKil, bet plg. ir lat. avd. *Rimša* (Staltmanė 1981, 119). Plg. ir oikonimą *Rimšas²* k (Ten pat, E II 173), tačiau limnonimo vienaskaitos kilmininko forma liudija, kad ežero vardas visgi galėtų būti asmenvardinės kilmės. Čia reikėtų paminėti ir kitą lat. limnonimą *Rimšu ezers* G Nirzoje, greičiausiai atsiradusį tiesiog iš oikonimo *Rimši²* k (Ten pat, E II 179). K. Būga šios šaknies latvių vietovardžius laiko lietuviškos kilmės toponimais (Būga RR III 624). Plg. liet. potamonimus *Rimšiškē*, *Rimšupis*, *Rimšupījs*, *Rimšulījs* – tai daugiausia irgi, matyt, asmenvardinės kilmės pavadinimai (EŽ 278).

Šumsku ežers Konv. VIII 15462 Silajaniuose : liet. avd. Šūmskas LKil (bet galimas ryšys ir su identiška lenkų arba lat. pavarde).

Dalis čia analizuojamų latvių limnonimų kilmės atžvilgiu yra daugiau ar mažiau hipotetiški; dar neaiškesnės kilmės yra toliau paminėti ežerų vardai, kurie visgi galėtų būti susiję ir su lietuvių kalba, pvz.:

Asva E II 168 (|| *Asvas ežers* G || *Osvas ežers* G) Kraslavoje: (??) liet. *ašvā* 'kumelė' (taip su „?“ ir Endzelin 1934, 119). Plg. liet. *Ašvā* u, *Ašvijā* u, *Ašvinē* u, *Ešvinē* u EŽ 50, pr. *Asswene* u, *Asswaylen* Apr. 12. Apie šią šaknį toponimuose žr.: Būga RR III 536; Walde, Pokorny 1930, 54; Endzelin 1934, 119; Jonikas 1950 – 1951, 15; Porzig 1954, 206; Lvv I 45; Otrebski 1965, 37; Toporov 1988, I 136 – 137; tačiau dėl šio siejimo kyla tam tikru abejonių (žr. Vanagas 1970, 145; EŽ 50).

Ādmenis Lvv I 64 Sinuolėje : (??) liet. **odmuo*, plg. *odmenis* 'upės žiotys' LKŽ VIII 995. Plg. ir liet. *Odmuō* u EŽ 234. Paraleliniai lat. ežero pavadinimai || *Ādmīņa ežers* E I 83 || *Ādmīnu ežers* G || *Ādmaņa ežers* E I 83, matyt, atsiradę vėliau iš oikonimo *Ādmīni* vs E I 82, kuris galbūt sietinas su lat. *ādminis* 'der Gerber' ME I 236. Tokiu atveju analizuojamo limnonimo -men- galima būtų paaiškinti tuo, kad priesagose kartais *i > e* (LGr 35 § b, Lvv I 65). Lietuvių kalbos įtaka abejotina dėl ežero lokalizacijos (Latvijos šiaurės rytuose), tačiau hidronimo motyvacijai lietuvių apeliatyvo semantika atrodo tinkamesnė.

Indra E II 166 (|| *Indras ežers* Pag. apr. 572) Skaistoje: (??) liet. *indrē* 'nendrė' LKŽ IV 108. Plg. kitus hidronimus : lat. *Indra* u Skaistoje Pag. apr. 572, „*Indrica*“ u E II 190, liet. *Indrailiš* ež, *Indrajā* u, *Indrajys* ež, *Indrinis* ež, kuriuos A. Vanagas taip pat sieja su minėtuoju liet. apeliatyvu (EŽ 130). Apie analizuojamąjį limnonimą žr. dar Endzelin 1934, 142, kur jis priskiriamas prie produktyvios priesagos neturinčių hidronimų; Lvv I 362; Būga RR I 444, III 525.

„*Kulpines ežers*“ Lvv II 169 Viliakoje : (??) *Kūlpē* u, kurią hipotetiškai A. Vanagas sieja su liet. *kułpēti*, *kułpinti*, *kułpyti* 'uuti, mušti' LKŽ VI 847, bet galimi ir kiti ryšiai, plg. ryt. sorb. *kolp*, kaš. *kēlp* 'gulbė' LEW 175 (EŽ 171). J. Endzelynas ši latvių limnonimą lygina su minėtuoju liet. upėvardžiu bei su liet. *Kulpiāi* k ir su slavų **kəlpъ* 'gulbė' (Lvv II 169). M. Rudzytė ši ežero vardą lygina su lat. *Kulp-jupīte* u ir su est. *Kulpjärv* (Rudzitė 1968, 184). Kaip galimą finougrizmą ši pavadinimą traktuoją ir V. Zepas (Zeps 1977, 429).

„*Skabu ežers*“ E II 151 Puopėje: (??) liet. *skabūs* 'aštrus, lengvai pjauantis, kertantis' LKŽ XII 652. Šiuo atveju lietuviška kilmė nelabai tikėtina dėl objekto lokalizacijos – Kuršo šiaurės vakarinėje dalyje. Plg. kitus šios šaknies lat. vietovardžius *Skabji* k E II 189 Vidsmuižoje, *Skabis* vs E I 35 Adažuose, *Skabi* vs E II 71 Zasoje.

Šlapuk 1962 Skaistoje (šio pavadinimo autentišumas labai abejotinas) : (?) liet. *šläpias* LKŽ XIV 1015. Plg. ir *Šlapuki* dv Salienoje p bei liet. šios šaknies hidronimus *Šläpēs* u, ež, *Šlapikē* u, *Šlapytē* u, *Šlapūkai* u, *Šläpupis* u EŽ 333.

Analizuojant bei lyginant latvių ir lietuvių hidronimus, surandame labai daug bendrakilmų, bendrašaknų žodžių, – tai baltų, indoeuropiečių leksemos. Tačiau ežerų vardų, kurie būtų pasiskolinti iš lietuvių kalbos, visai nedaug. Kaip ir reikėjo

tikėtis, dauguma latvių limnonimų, kuriuos be didesnių abejonių galėtume pavadinti lituanizmais tikraja žodžio prasme, užregistruota Lietuvos pasienyje, Latvijos TSR pietrytinėje dalyje.

SUTRUMPINIMAI

ap	— apgyventa vietovė	kor.	— koreguota
avd.	— asmenvardis	kr.	— kairysis (intakas)
brus.	— baltarusių	lat.	— latvių
dem.	— deminutivas	lyb.	— lybių
dial.	— dialektizmas	liet.	— lietuvių
dš.	— dešinysis (intakas)	p	— papildymai
dv.	— buvęs dvaras	plg.	— palygink
est.	— estų	pr.	— prūsų
ež	— ežeras	sorb.	— sorbų
+ ež	— nusausintas arba užakęs ežeras	u	— upē
jotv.	— jotvingių	vs	— viensėdis
k	— kaimas	2 & 2	— intonacijų sutapimas
kaš.	— kašubų	1962 ...	— užregistavimo (ekspedicijos) metai
kln	— kalnas		

LITERATŪRA

- Apr. — **Gerullis G.** Die altpreußischen Ortsnamen. Berlin, 1922.
- Balode 1987 — **Balode L.** Slāvu cīlmes limnonīmi Latvijas PSR teritorijā // Onomastikas apcerējumi. Riga, 1987. P. 12—20.
- Būga RR I—III — **Būga K.** Rinktiniai raštai. T. 1—3. V., 1958—1961.
- Dambe 1963 — **Dambe V.** Daži vērojumi Latvijas PSR dienvidrietumu daļas toponīmikā // Lietvių kalbotyros klausimai. 1963. T. 6. P. 247—267.
- Dambe 1972 — **Dambe V.** Saknes *bal(i)-*, *pal(i)-* (skanu mijā) ar slapjas vietas nozīmi vietvārdos // Veltijums akadēmīkam Jānim Endzelīnam. Riga, 1972. P. 125—150.
- Dambe 1987 — **Dambe V.** Ieskats Latvijas PSR hidronīmu semantikā // Onomastikas apcerējumi. Riga, 1987. P. 32—47.
- Duridanov 1969 — **Duridanov I.** Thrakisch-dakische Studien. T.1: Die thrakisch und dakisch-baltischen Sprachbeziehungen. Sofia, 1969.
- Duridanov 1976 — **Дуриданов И. П.** Езикът на траките. София, 1976.
- E I, II — **Endzelins J.** Latvijas vietu vārdi. D. 1.: Vidzemes vārdi. Riga, 1922; D. 2.: Kurzemes un Latgales vārdi. Riga, 1925.
- EH — **Endzelins J., Hauzenberga E.** Papildinājumi un labojumi K. Milenbacha Latviešu valodas vārdnīcai. S. 1.—2. Riga, 1934—1946.
- Endzelin 1934 — **Endzelin J.** Die lettändischen Gewässernamen // Zeitschrift für slavische Philologie. Wiesbaden, 1934. Bd. 2, H. 1/2. S. 112—150.
- EŽ — **Vanagas A.** Lietuvių hidronimų etimologinis žodynas. V., 1981.
- G — **P. Stučkos** LVU Geografijos mokslinio tyrimo sektorius kartoteka.
- Jonikas 1950/1951 — **Jonikas P.** Zu den litauischen Ortsnamen // Beiträge zur Namenforschung. Heidelberg, 1950—1951. Bd. 2. S. 1—32.
- Konv. I—XXII — **Latviešu konversācijas vārdnīca.** Riga, 1927—1940. S. 1—22.
- Ladms — **Lietuvos TSR administracinio-teritorinio suskirstymo žinynas.** V., 1976. T. 2.
- Laumane 1973 — **Laumane B.** Zivju nosaukumi latviešu valodā. Riga, 1973.

- Leyding 1959 — Leyding G. Słownik nazw miejscowych okręgu mazurskiego. Cz. 2: Nazwy fizjograficzne. Poznań, 1959.
- LEW — Fraenkel E. Litausches etymologisches Wörterbuch. Heidelberg; Göttlingen, 1955–1965.
- LGr — Endzelins J. Latviešu valodas gramatika. Rīga, 1951.
- LKil — Lietuvių kalbos ir literatūros instituto kartoteka.
- LKŽ I–XIV — Lietuvių kalbos žodynas. V., 1968–1986. T. 1–14.
- LPŽ I — Lietuvių pavardžių žodynas. V., 1985. T. 1.
- Lvv I–II — Endzelins J. Latvijas PSR vietvārdi. Rīga, 1956. S. 1. D. 1; Rīga, 1961. S. 1. D. 2.
- ME I–IV — Milenbachs K., Endzelins J. Latviešu valodas vārdnīca. Rīga, 1923–1932. S. 1–4.
- Otrębski 1965 — Otrębski J. Gramatyka języka litewskiego. W-wa, 1965. T. 2.
- Pag. apr. — Salnais V., Maldups A. Pagastu apraksti. Rīga, 1935.
- Porzig 1954 — Porzig W. Die Gliederung des indogermanischen Sprachgebiets. Heidelberg, 1954.
- Rudzite 1968 — Rudzīte M. Somugriskie hidronīmi Latvijas PSR teritorijā // Latviešu leksikas attīstība. Rīga, 1968. P. 175–197.
- Stalzmane 1981 — Сталтмане В. Э. Латышская антропонимия: Фамилии. М., 1981.
- Toporov I — Топоров В. Н. Прусский язык: Словарь. М., 1975–1984. T. 1–4.
- Toporov 1988 — Топоров В. Н. Заметки о латышских мифологических именах (Рукопись вручена „Onomastica Lettica“).
- U IV — Plāķis J. Latvijas vietu vārdi un latviešu pavārdi. D. I: Kurzemes vārdi // Latvijas universitātes raksti. Filologijas un filozofijas sērija. Rīga, 1936. S. 4. Nr. 1. P. 3–305.
- U V — Plāķis J. Latvijas vietu vārdi un latviešu pavārdi. D. 2.: Zemgales vārdi // Turpat. S. 5. Nr. 5. Rīga, 1939. P. 213–528.
- Vanagas 1970 — Vanagas A. Lietuvos TSR hidronimų daryba. V., 1970.
- Vanagas 1981 — Vanagas A. Lietuvių hidronimų semantika // Lietuvių onomastikos tyrinėjimai (Lietuvių kalbotyros klausimai. T. 21). V., 1981. P. 4–154.
- Walde, Pokorny 1930 — Walde A. Vergleichendes Wörterbuch der indogermanischen Sprachen / Herausgegeben und bearbeitet von Pokorny J. Berlin; Leipzig, 1930. B. 1–2.
- Zeps 1977 — Zeps V. Critique of Proposed Finnic Hydronyms in Latgola // Studies in Finno-Ugric Linguistics. 1977. Vol. 131. P. 427–440.

ЛИТУАНИЗМЫ В ЛАТЫШСКОЙ ЛИМНОНИМИИ

Резюме

Лимнонимы Латвийской ССР, которых насчитывается около 4200 (с вариантами и повторяющимися названиями около 6800), по своему происхождению являются не вполне однородным слоем лексики. Подавляющее большинство (около 3800 лимнонимов) – это названия озер, образованные на базе латышского языка. Лимнонимы иноязычного происхождения, т. е. образованные от иноязычных appellativов, составляют около 5% всех названий озер Латвии (лимнонимов славянского происхождения – около 160 (250), финно-угорского – около 45 (105) и т. д.).

Названий озер Латвийской ССР, которые с топонимической точки зрения можно назвать литуанизмами, немного – около 11 (23), напр.: *Ašarainis, Bevorža ezers, Gilā ezers, Kulis, Kesis*. Это лимнонимы, образованные непосредственно от литовских appellativов. Абсолютное большинство латышских лимнонимов-литуанизмов обнаруживаем неподалеку от границы Литвы, главным образом в юго-восточной части республики.

Латышских лимонимов, генетически связанных с литовским языком, несколько больше – около 50. Это названия, образованные от латышских appellativов, которые в свою очередь являются литуанизмами, напр.: *Dagū ezers*: лтш. *dagīs* < лит. *dagys*; *Deguta ezers*: лтш. *deguts* < лит. *degūta*; *Tēvišķe*⁹: лтш. *tēvišķe* < лит. *tēviškė*. В определенном смысле с литовским языком связаны также лимонимы, образованные от других латышских топонимов-литуанизмов или фамилий литовского происхождения, напр.: *Duřbes ezers*: *Duřbe* река < (?) лит. *durbė*; *Šešku ezers*: *Šeški* деревня < лит. *šeškas*; *Jonuža ezeriņš*: лит. фамилия *Jonužis*, *Jonužys*. Немало и таких латышских лимонимов, которые можно связывать с литовским языком только с большой долей гипотетичности, напр.: *Asva*, *Ādmenis*, *Indra*, *Kulpines ezers*, *Skabu ezers*.